

Ändringar för vissa områden av riksintresse för naturvård

Remiss från Länsstyrelsen i Stockholms län

Remisstid den 23 februari 2023

Förslag till beslut

Borgarrådsberedningen föreslår att kommunstyrelsen beslutar följande.

1. Remissen besvaras med hänvisning till vad som sägs i stadens promemoria.
2. Paragrafen justeras omedelbart.

Föredragande borgarrådet Åsa Lindhagen

Sammanfattning av ärendet

Länsstyrelsen har ett uppdrag från Naturvårdsverket att se över och ta fram förslag för omprövning av fyra riksintresseområden som bedömts ha ett prioriterat översynsbehov. Översynen berör endast riksintressen för naturvård och behovet är identifierat utifrån att riksintresseområdena bedöms kunna komma i konflikt med bostadsbyggandet. Översynen har fokuserat på riksintresseområden som berörs av länets bebyggelsestruktur enligt Regional Utvecklingsplan för Stockholms län (RUF5) 2050.

Inom Stockholms stad är riksintresset Bromma De Geer-moränsystem berört av översynen. Gränserna för området föreslås preciseras. Sammantaget innebär de gränsjusteringar som föreslås en arealminskning om 5,6 hektar av totalt ca 207 hektar.

Länsstyrelsen konstaterar även i remissen att för vissa delar av riksintresset Bromma de Geer-moränsystem är underlaget mycket knapphändigt och de gamla undersökningarna kan eventuellt behöva kompletteras.

Länsstyrelsen i Stockholm har skickat förslaget till Stockholms stad för yttrande.

Beredning

Ärendet har remitterats till stadsledningskontoret, exploateringsnämnden, miljö- och hälsoskyddsnämnden, stadsbyggnadsnämnden och Bromma stadsdelsnämnd.

På grund av den korta remisstiden har exploateringskontoret, miljöförvaltningen och stadsbyggnadskontoret besvarat remissen med kontorsyttranden.

Stadsledningskontoret ser positivt på de justeringar som föreslås men anser att en mer genomgripande undersökning och revidering av riksintresseområdet bör göras inom en snar framtid.

Exploateringskontoret anser att det finns behov av omprövning av Bromma De Geermorän-system, för att områdesgränserna ska fungera bättre vid samhällsplanering, samtidigt som att de natur- och kulturmiljöerna i området är värdefulla och kan behöva skyddas.

Miljöförvaltningen stödjer förslaget då justeringarna innebär bl.a att områden som sedan länge är bebyggda och därmed förlorat sina riksintressevärden utgår. Förvaltningen anser dock att det finns behov av en mer genomgripande undersökning av riksintresseområdet, samt av ett digitalt underlag som visar läget på moränryggar och mellanliggande varviga leror i Brommas De Geermorän-system.

Stadsbyggnadskontoret stödjer förslaget men ser det som viktigt att en mer genomgripande undersökning och revidering av riksintresseområdet görs inom en snar framtid, bl.a med hänvisning till utvecklingsområdet Riksby.

Bromma stadsdelsnämnd vill se en justering av gränserna för riksintresse för naturvård av Bromma De Geermorän-system i enlighet med riktlinjerna från Naturvårdsverket till Länsstyrelsen, vilket innebär att riksintesseområdet ska följa gränserna för Judarskogens naturreservat.

Föredragande borgarrådets synpunkter

Riksintressen definieras enligt 3 och 4 kapitel miljöbalken (1998:808) och är områden av nationell betydelse för bevarande eller nyttjande. Riksintressen är ett verktyg för kommunal samhällsplanering och områden som är av riksintresse ska skyddas mot åtgärder som påtagligt kan skada deras värden eller möjligheterna att använda områdena för avsett ändamål. Det innebär att de förfrågningar om förändringar i markanvändningen som inkommer ska behandlas utifrån principen att riksintresset inte ska ta påtaglig skada. I Stockholms stad finns Bromma De Geer-moränssystem som enda riksintresseområde för naturvård. När vår stad växer är det viktigt att bevara värdefulla natur- och kulturhistoriska miljöer, för att stadens grönblå infrastruktur och tillhörande ekosystemtjänster samt särskilda kulturhistoriska prägel ska bevaras för kommande generationer. Bromma är beläget centralt i Stockholm samt inom ett område med goda förutsättningar för ny, hållbar stadsutveckling. Områdesgränserna har dock med tiden blivit alltför generella för att fungera väl vid samhällsplanering och dessa bör därför revideras för att lägga en väl avvägd grund för en hållbar stadsutveckling. Jag välkomnar länsstyrelsens förslag till justeringar avseende delområde b) Kyrksjöområdet, som bl.a. innebär att riksintesseområdena justeras så att de motsvarar naturreservatens gränser i de utpekade områdena. I programarbetet för detta område ska den föreslagna bebyggelseutvecklingen tas fram med hänsyn till riksintresset enligt länsstyrelsens förslag. Avseende delområde a) Judarnområdet

avstyrker jag delar av förslaget. Jag delar helt Bromma stadsdelsnämnds uppfattning om att riksintresseområdets gränser, i enlighet med Naturvårdsverkets riktlinjer till länsstyrelsen, bör ha samma avgränsning som det naturskyddade området. Denna princip har länsstyrelsen avvikit från i detta område och ca 4 hektar föreslås utgå. Jag anser att de kommande gränserna för riksintresse för naturvård Bromma De Geermorän-system ska justeras så att de inte i något fall går innanför gränserna för reservatsområdena inom dess områden.

Stockholm den 22 februari 2023

Åsa Lindhagen

Bilagor

1. Stäcksön Upplands-Bro kommun, dnr KS 2022/1302-1.5
2. Bromma De Geermorän-system, Stockholms kommun, dnr KS 2022/1302-1.4
3. Täby Prästgård, Skogberga, Täby kommun, dnr KS 2022/1302-1.3
4. Ullnasjön De Geermoräner, Österåker och Täby kommuner, dnr KS 2022/1302-1.2
5. Utlåtande Riksbydalen De Geer moräner - *Geotekniskt utlåtande, Detaljplan Riksbydalens påverkan på befintliga De Geer-moräner*, dnr KS 2022/1302-10.2
6. Remiss - Ändringar för vissa områden av riksintresse för naturvård, dnr KS 2022/1302-1.1

Borgarrådsberedningen tillstyrker föredragande borgarrådets förslag.

Reservation av borgarråden Christofer Fjellner, Dennis Wedin och Andrea Hedin (alla M) och borgarrådet Jan Jönsson (L) enligt följande.

Vi föreslår att kommunstyrelsen beslutar följande.

Att som svar på remissen anföra följande.

Det finns förståelse för behovet av att löpande uppdatera dessa gränser, men det måste ske med försiktighet i Bromma, givet de höga naturvärden som behöver värnas och bevaras. Därför är det positivt att de föreslagna gränsjusteringarna även innebär en arealökning om 3,1 hektar mark inom Kyrksjölötens naturreservat. Om det finns exempelvis tekniska skäl för andra justeringar kan det vara motiverat.

Planerna för minskningen av riksintressearealen vid Judarnskogen är dock mycket omfattande (närmare 4 hektar), och väsentligt större jämfört med de andra aktuella områden som föreslås att minskas. Judarnskogen med omnejd är ett mycket uppskattat naturområde dit många Brommabor vänder sig för rekreation, idrotts- och friluftsliv. De potentiella konsekvenserna av Länsstyrelsens begäran om ändringar av riksintressearealen, i syfte att frigöra mark för bostadsbyggande i detta område, är

svåra att överblicka. Med anledning av ovanstående helhetsbedömning bör nuvarande gränser bibehållas vad avser Judarnområdet.

Kommunstyrelsen

Reservation av Christofer Fjellner, Jonas Nilsson och Kristina Lutz (alla M) och Jan Jönsson (L) med hänvisning till Moderaternas och Liberalernas reservation i borgarrådsberedningen.

Reservation av Karin Ernlund (C) enligt följande.

1. Att delvis godkänna promemorian som svar på remissen
2. Att därutöver anföra följande

Centerpartiet har under lång tid varit drivande för att riksintressesystemet ska reformeras. Vi vill att befintliga riksintressen preciseras och att krav ställs på att de återkommande aktualiseras. Grunden borde vara att kommuner har rätt att själva definiera viktiga värden inom sina gränser och att våra egna kommunala naturreservat väger tungt. Därför är det positivt att se ett arbete med att löpande uppdatera dessa gränser och att möjliggöra ett fortsatt högt åtagande för bostadsbyggande samtidigt som viktiga grön- och naturområden värnas.

Planerna för minskningen av riksintressearealen vid Judarnskogen är dock mycket omfattande (närmare 4 hektar), och väsentligt större jämfört med de andra aktuella områden som föreslås att minskas. Judarnskogen med omnejd är ett mycket uppskattat naturområde dit många Brommabor vänder sig för rekreation, idrotts- och friluftsliv. Med anledning av ovanstående helhetsbedömning delar vi Bromma stadsdelsnämnds uppfattning att de kommande gränserna för riksintresse för naturvård Bromma De Geermorän-system ska justeras så att de inte i något fall går innanför gränserna för reservatsområdena inom dessa områden.

Ersättaryttrande av Nike Örbrink (KD) med hänvisning till Moderaternas och Liberalernas reservation i borgarrådsberedningen.

Ärendet

Länsstyrelsen har ett uppdrag från Naturvårdsverket att se över och ta fram förslag för omprövning av fyra riksintresseområden som bedömts ha ett prioriterat översynsbehov varvid Bromma De Geermoräner ingår som en del. Uppdraget omfattar primärt att se över områdenas avgränsningar, däribland uteslutning av exploaterade områden, samt att se över områdenas värdebeskrivningar. Dokumentation av grundläggande värden är dock inte fokus i uppdraget. För uppdraget har Naturvårdsverket angett riktlinjer för avgränsning av riksintresseobjekt. I enlighet med uppdragets huvudsyfte ska ytor som av olika orsaker saknar relevanta värden exkluderas riksintresseområdena. Härutöver rekommenderas bland annat att riksintressen som motsvaras av naturreservat eller liknande bör ha samma avgränsning som det naturskyddade området. Samtidigt gäller dock att riksintresseområdena ska avgränsas utifrån de naturvärden som utgör grunden för utpekandet, det vill säga områdets riksvärden. Vidare gäller att små områden kan avgränsas på en mer detaljerad nivå än större landskapsobjekt. Naturvårdsverket rekommenderar också särskilt noggrann avgränsning av riksintressen i tätorter och områden intressanta för bostadsbyggande. Länsstyrelsen har remitterat sitt förslag om ändringar för vissa områden av riksintresse för naturvård, NRO. Länsstyrelsen efterfrågar synpunkter angående aktuella riksintressen och föreslagna förändringar endast med hänsyn till områdenas utpekade riksvärden. Avvägningar mot andra intressen utgör inte skäl att förändra riksintresseanspråken.

Bromma De Geermoräner ligger relativt centralt i Stockholm, i ett område med högt bebyggelsestryck. Behov av aktualitetsprövning prioritet 1 till 2 motiveras av att området till stora delar ligger i ett strategiskt stadsutvecklingsläge och primärt bebyggelseläge enligt regionplanen. Potentiellt större målkonflikt om Bromma flygplats läggs ner i framtiden.

Berörda delområden i förslaget är:

- Judarnområdet: här föreslås områdesgränsen för riksintresset föreslås i stor utsträckning att preciseras i enlighet med gränsen för Judarskogens naturreservat. Föreslagna ändringar innebär sammantaget en minskning av riksintressearealen med 3,8 hektar.
- Kyrksjöområdet: föreslagna gränsjusteringar innebär en arealökning om 3,1 hektar. Föreslagna utökningar avser uteslutande mark inom Kyrksjölotens naturreservat.
- Beckombergaområdet: Föreslagna gränsjusteringar innebär en arealminskning om 1,1 hektar.
- Sundby, två delområden: Föreslagna gränsjusteringar innebär en minskning av riksintressearealen med cirka 0,2 hektar.
- Åkeslund, två delområden: i det västra delområdet föreslås en minskning av riksintressearealen med 0,5 hektar. I det östra delområdet föreslås en minskning av riksintressearealen med 0,6 hektar.

- Nockebyskogen, två delområden: i det västra delområdet föreslås en minskning av riksintressearealen med cirka 1,6 hektar. I det östra delområdet föreslås en minskning av riksintressearealen med 0,8 hektar.

Remissammanställningen

Ärendet har remitterats till stadsledningskontoret, exploateringsnämnden, miljö- och hälsoskyddsnämnden, stadsbyggnadsnämnden och Bromma stadsdelsnämnd.

På grund av den korta remisstiden har exploateringskontoret, miljöförvaltningen och stadsbyggnadskontoret besvarat remissen med kontorsyttranden.

Innehållsförteckning

Stadsledningskontoret.....	6
Exploateringskontoret.....	7
Miljöförvaltningen	11
Stadsbyggnadskontoret.....	11
Bromma stadsdelsnämnd.....	12
Reservationer m.m.....	13
Bromma stadsdelsnämnd.....	13

Stadsledningskontoret

Stadsledningskontorets tjänsteutlåtande daterat den 30 januari 2023 har i huvudsak följande lydelse.

Stadsledningskontoret ser positivt på en översyn av gränserna för riksintresset Bromma de Geer-moränsystem och de justeringar som föreslås. Det är angeläget att en mer genomgripande undersökning och revidering av riksintresseområdet genomförs inom en snar framtid, vilket inte minst exploateringsnämndens synpunkter på de justeringar som föreslås visar. En ogrundad avgränsning av riksintresset kan försvåra genomförandet av stadens bostadsmål. Stadsledningskontoret anser även att det vore värdefullt om Länsstyrelsen kan ta fram digitalt underlag över moränryggar och mellanliggande varviga leror i Brommas de Geer-moränsystem.

Exploateringskontoret

Exploateringskontorets tjänsteutlåtande daterat den 23 januari 2023 har i huvudsak följande lydelse.

Generella synpunkter

Exploateringskontoret delar bedömningen att det finns ett behov av omprövning av Bromma De Geermorän-system, då områdesgränserna med tiden blivit alltför generella för att fungera väl vid samhällsplanering. Bromma är beläget centralt i Stockholm samt inom ett område med goda förutsättningar för ny, hållbar stadsutveckling.

Exploateringskontoret delar även ståndpunkten att värdefulla natur- och kulturmiljöer kan behöva skyddas och att dessa områden är värdefulla för staden. Inom ramen för plan- och bygglagens process, prövas olika intressen mot varandra och utreds noga. Generellt finns ett behov av att särskilt definiera riksintressets gränser i anslutning till samhällsfastigheter såsom skolor, förskolor och idrottshallar. Dessa anläggningars funktioner och behov kan förändras i framtiden och tillbyggnader kan komma att bli aktuella, vilka medför en risk att komma i konflikt med riksintresset. I övrigt redovisas exploateringskontorets synpunkter på föreslagen avgränsning av de olika delområdena nedan.

Synpunkter på de sex föreslagna områdena

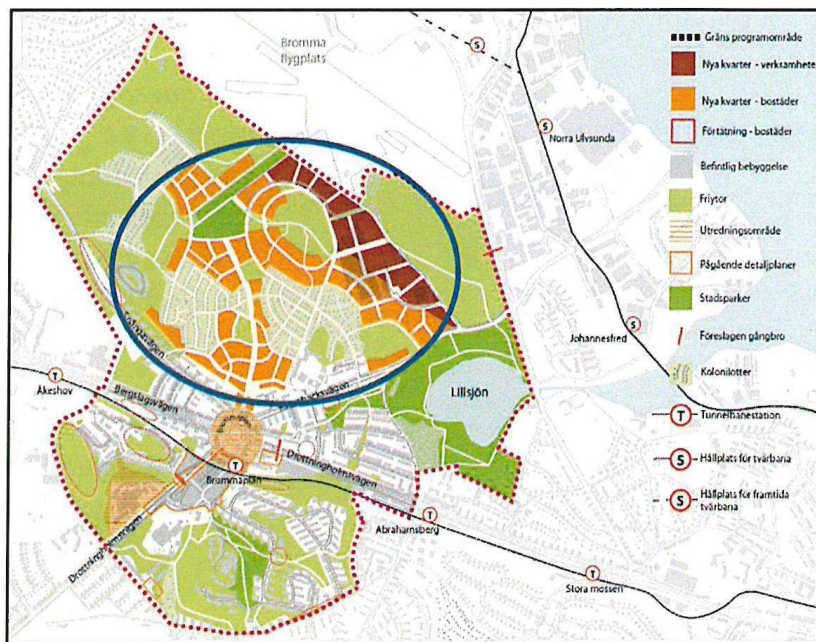
Delområde a) Judarnområdet

Exploateringskontoret har inga synpunkter.

Delområde b) Kyrksjöområdet

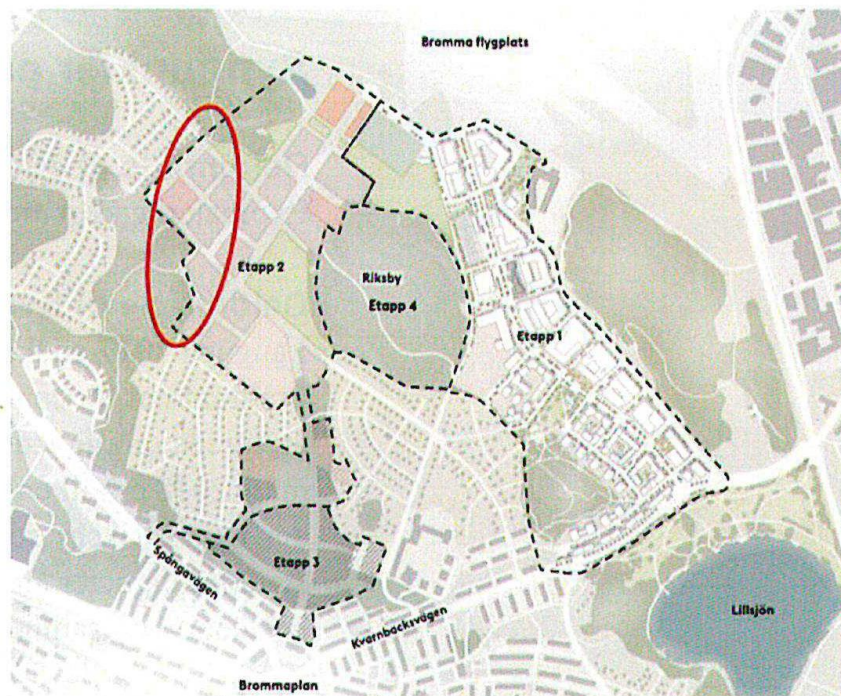
I augusti 2017 godkände Stockholms stadsbyggnadsnämnd Programmet för centrala Bromma, vilket har stor tyngdpunkt på att utreda möjligheten för nya bostäder i Riksby, se Figur I.

I mars 2018 erhöll en ny översiktsplan för Stockholm laga kraft. I den anges Riksby som ett stadsutvecklingsområde med mycket stora möjligheter att omvandlas till blandad stadsbebyggelse med bostäder, verksamheter m.m.

Figur 1. Karta från Programmet för centrala Bromma, Riksbys ingång.

Etapp 2 inom utvecklingsområdet Riksby ligger delvis inom riksintresseområdet för Bromma De Geer-moränsystem, inom delområdet som benämns Kyrksjölöten (delområde b enligt remiss). Se kartbild figur 2.

Figur 2. Markeringen avser den del av etapp 2 som berör och angränsar till riksintresse för De Geermorän.

Med anledning av riksintresset har exploateringskontoret tagit fram ett geotekniskt utlåtande av en kvartärgeolog på Sweco avseende exploateringen eventuella påverkan på De Geer-moränerna. Utlåtandet som helhet bifogas exploateringskontorets remissvar. I utlåtandet har tre områden undersökts, dessa illustreras på karta Figur 3.

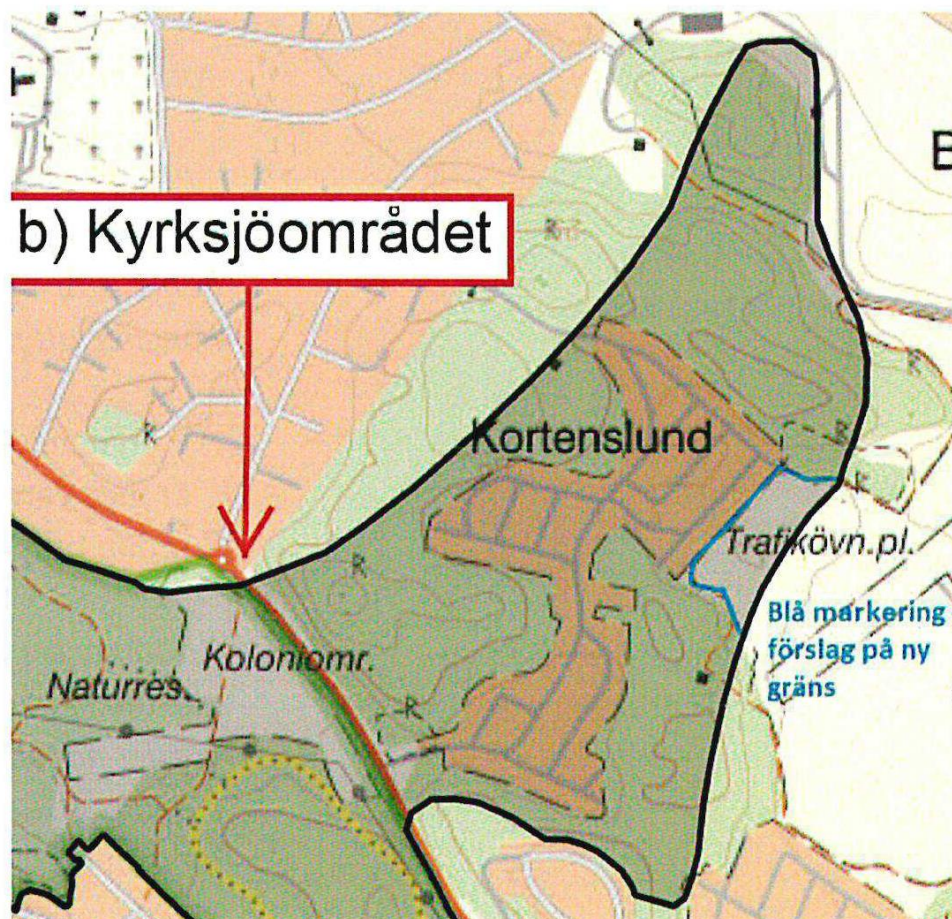
Figur 3. Flygfoto med kvartersstruktur samt de tre områdena markerade.

Av utlåtandet framgår följande:

"Planförslaget bör anpassas för att minska eller eliminera påverkan på riksintresse speciellt i område 1 och 2. För område 3 anser jag inte att planförslag kommer att påverka värdet på riksintresset. "

Av utlåtandet framgår dock att utredaren anser att område I är mer värdefullt än område 2 med tanke på att område 2 sedan tidigare är frånskild sitt sammanhang. "Rödmarkerat område 2 har också flyttblock och moränryggar och att ta bort dessa kommer att påverka värdet på riksintresset. Den forparkning som har skett runtom detta område har gjort att moränryggarna skurits av från de övriga moränmarkerna i omkringliggande område. Bedömningen är att detta område kommer att påverkas av planförslaget på ett sätt som gör att moränernaförsvinner helt. Däremot kan man säga att dess värde redan är påverkat då forparkningen har skiljt det från sitt sammanhang. Område 1 anser jag vara mer värdefullt, då inte bara ryggarna men även de mellanliggande blocklandskapen finns bevarade. "

Utifrån konstaterandet att område 2 redan förlorat sitt sammanhang anser exploateringskontoret att riksintresseavgränsningen bör kunna justeras i denna del, se Figur 4, så att området kan möjliggöras för nya bostäder och annan användning.

Figur 4. Område där exploateringskontoret anser att riksintresset bör kunna justeras för att möjliggöra för bostäder.

Längs med Spångavägen bör avgränsningen justeras till att följa vegetationslinjen istället för naturreservatsgränsen som går i väggkanten. Kyrksjölotens naturreservat sätter redan idag ett starkt skydd för området men vid en översyn som denna bör riksintresset för De Geer-moränsystem uppdateras till att följa vegetationslinjen, då stora delar om området, i höjd med busshållplats Sedumbacken, består av plan gräsbeklädd yta utan De Geer-moräner. Exploateringskontoret anser att det inte är rimligt att utöka riksintresset för De Geer-moräner där det saknas sådana. Vid skolan Nya Elementar pågår en detaljplaneprocess för utbyggnad av bland annat idrottshall. Staden är medvetna om riksintresset och har det som en förutsättning i planeringen och ser det som positivt med en uppdatering. Kontoret vill dock starkt förorda att gränsdragningen inte blir för snäv i förhållande till fastigheten med hänsyn till den pågående planeringen.

Delområde c) Beckombergaområdet

Exploateringskontoret ser positivt på förslaget där avgränsningen uppdateras till att inte överlappa med befintliga byggnader.

Delområde d) Sundby, två delområden

Exploateringskontoret har inga synpunkter.

Delområde e) Åkeslund, två delområden

Exploateringskontoret vill uppmärksamma nyligen laga kraft vunnna detaljplan vid Penninglandet 2 som innebär större byggrätt inom befintlig fastighet. Det är svårt att urskilja i kartmaterialet men eventuellt överlappar riksintresset med exploateringsområdet.

Delområde f) Nockebyskogen, två delområden

Exploateringskontoret har inga synpunkter, utan ser det som positivt att justera riksintressets avgränsning mot anslutande bebyggelse och vägnätet.

Miljöförvaltningen

Miljöförvaltningens tjänsteutlåtande daterat den 20 december 2022 har i huvudsak följande lydelse.

Miljöförvaltningen stöder länsstyrelsens förslag till ändringar av gränserna för riksintresset Bromma De Geermorän-system. Justeringarna innebär dels att områden som sedan länge är bebyggda och därmed förlorat sina riksintressevärden utgår. De innebär också att mindre delar kommer till för en mer rättvisande avgränsning av värdena. Förvaltningen håller med om att en mer genomgripande undersökning av riksintresseområdet behövs, särskilt av de områden där osäkerhet råder. Det gäller också små områden med kända moränryggar som nu ligger utanför riksintresseområdet. Förvaltningen anser också att ett digitalt underlag som visar läget på moränryggar och mellanliggande varviga leror i Brommas De Geermorän-system skulle vara värdefullt i stadsplaneringsprocessen.

Stadsbyggnadskontoret

Stadsbyggnadskontorets tjänsteutlåtande daterat den 24 januari 2023 har i huvudsak följande lydelse.

Stadsbyggnadskontoret stöder länsstyrelsens förslag till mindre justeringar av gränserna för riksintresset Bromma De Geermorän-system. Därutöver ser kontoret det som viktigt att en mer genomgripande undersökning och revidering av riksintresseområdet görs inom en snar framtid. En ogrundad avgränsning av riksintresset kan försvåra genomförandet av stadens bostadsmål och till exempel en lämplig bebyggelsestruktur i utvecklingsområdet Riksby. Det vore värdefullt om länsstyrelsen tar fram ett digitalt underlag som visar läget på moränryggar och mellanliggande varviga leror i Brommas de Geermorän-system.

Bromma stadsdelsnämnd

Bromma stadsdelsnämnd beslutade vid sitt sammanträde den 26 januari 2023 följande.

Att i huvudsak bifalla förvaltningens yttrande, samt att därutöver anföra följande:
I riktlinjerna från Naturvårdsverket till Länsstyrelsen rekommenderas bland annat att riksintressen som motsvaras av naturreservat eller liknande bör ha samma avgränsning som det naturskyddade området.

Detta avviker Länsstyrelsen från i sitt förslag för justering av Bromma De Geermorän-system. Detta till exempel vid Judarskogens naturreservat. I nordväst, söder om Ängbyplan, mellan förskolan Färjan och tennisbanorna längs Färjestadsvägen. Vi vill se att de kommande gränserna för riksintresse för naturvård Bromma De Geermorän-system justeras så att de inte i något fall går innanför gränserna för reservatsområdena inom dess områden.

Reservation av Mattias Keresztesi m.fl. (M), Louise Minnhagen (L) och Findel Madison (SD), se Reservationer m.m.

Reservation av Johan Duvdal (C), se Reservationer m.m.

Särskilt uttalande av Louise Minnhagen (L), se Reservationer m.m.

Bromma stadsdelsförvaltnings tjänsteutlåtande daterat den 15 december 2022 har i huvudsak följande lydelse.

Bromma stadsdelsförvaltning har inga synpunkter på den inkomna remissen.

Reservationer m.m.

Bromma stadsdelsnämnd

Reservation av Mattias Keresztesi m.fl. (M), Louise Minnhagen (L) och Findel Madison (SD)

Föreslår att nämnden beslutar enligt följande: Bromma stadsdelsnämnd överlämnar följande till kommunstyrelsen som svar på remissen:

Det finns förståelse för behovet av att löpande uppdatera dessa gränser, men det måste ske med försiktighet i Bromma, givet de höga naturvärden som behöver värnas och bevaras. Därför är det positivt att de föreslagna gränsjusteringarna även innebär en arealökning om 3,1 hektar mark inom Kyrksjölötens naturreservat. Om det finns exempelvis tekniska skäl för andra justeringar kan det vara motiverat. Planerna för minskningen av riksintressearealen vid Judarnskogen

är dock mycket omfattande (närmare 4 hektar), och väsentligt större jämfört med de andra aktuella områden som föreslås att minskas.

Judarnskogen med omnejd är ett mycket uppskattat naturområde dit många brommabor vänder sig för rekreation, idrotts- och friluftsliv. De potentiella konsekvenserna av Länsstyrelsens begäran om ändringar av riksintressearealen, i syfte att frigöra mark för bostadsbyggande i detta område, är svåra att överblicka.

Med anledning av ovanstående helhetsbedömning bör nuvarande gränser bibehållas vad avser Judarnområdet.

Reservation av Johan Duvdal (C)

Stadsdelsnämnden överlämnar förvaltningens tjänsteutlåtande till kommunstyrelsen som svar på remissen.

Särskilt uttalande av Louise Minnhagen (L)

För Liberalerna i Bromma är det oerhört viktigt med vårt riksintresse och våra grönområden. Vi kan förstå att det finns behov av viss revidering av hur områdena för riksintresset ser ut, men att detta måste genomföras med största försiktighet och med hänsyn till de värden man förändrar.

Vi ser en fara i att majoriteten tänker utnyttja förändringarna för att lägga ner, för Bromma, viktiga verksamheter som Äppelvikens Ridskola och Ängby Tennis för att kunna exploatera dessa marknadsmässigt attraktiva platser, eller för att infria sina vallöften om höghus i Brommas villaområden.